

Etnicitet och nationell identitet - föredrag vid symposiet Den svensk-norska unionens fredliga upplösning: Händelseförlopp och perspektiv på statsbildningsprocesser och riksupplösningar, Karlstad 20-21 september 1995

Över hela Europa tyder nu alltför många tecken på att nationen åter är på väg att bli vad den historikern Eric Hobsbawm kallat "den nya medborgerliga statsreligionen".

En förutsättning för att vi skall komma till rätta med en allt aggressivare nationalism är att vi tar itu med föreställningen om nationen som en homogen etnisk enhet och om nationalstaten som något av historien givet och därför enda tänkbara samhällsform.

Den etniska nationalismens kärna är "völkisch" för att använda ett svåröversatt tyskt begrepp. Den har sin grund i den tyska romantiken och i den tyska kulturella och andliga reaktionen mot upplysningen, den franska revolutionens och de franska revolutionskrigens universalistiska idéer. Mot dessa ställdes begreppet "Blut und Boden" och föreställningen att vissa raser var historiskt bundna till vissa bestämda trakter.

Nationen ses således som en härstammingsgemenskap och nationaliteten som ett födelsemärke. Man föds som tysk eller svensk eller fransos. Människor av främmande härkomst betraktas som ett hot mot nationens enhet och renhet och mot en nationell kultur som definierar sig mot andra. Enligt de etniska nationalisterna har varje folk inte bara rätt till en egen suverän stat utan äger ett av historien förutbestämt område som för evinnerlig tid är deras och ingen annans. Områden som någon gång tidigare i historien bebotts av statsfolket bör därför rättmätigt återställas till detta, om nödvändigt med våld och med fördrivning av de nuvarande invånarna som följd. Den som lämnar denna mytiska gemenskap förses för evigt med ett kainsmärke. Minoriteter tåls i bästa fall men de är och förblir en andra klassens medborgare. Övernationella gemenskaper utgör ett hot mot nationalstatens rättsordning som i sin tur ses som en skyddsvall för den nationella identiteten.

Folks och nationers vagga ligger emellertid inte i ett hemlighetsfullt mytologiskt dunkel, på historiska slagfält i Troja eller på Trastfältet utan mellan historieböckernas omslag. I många fall är det nationalromantiska historiker som skapat nationen. De började söka efter vad en nation in spe kunde ha gemensamt. Historia, språk, folksjäl och ras kom på så sätt med i spelet. I detta nationsbyggande spelade skriftspråket en viktig roll men också detta var en konstruktion sammanfogad av de för tillfället dominerande dialekterna. Språket föregick alltså inte nationen utan förhållandet har i stället varit det motsatta. Den framväxande nationalstaten skapade sitt nationella språk för att legitimera sig. Skillnaden mellan ett språk och en dialekt är,

enligt en klassisk definition, att språket har en regering och en armé.

Allmän värnplikt, obligatorisk skolgång, järnvägsbyggen och framväxten av massmedier med överregional spridning var de kanaler som arkitekterna bakom 1800-talets framväxande nationalstater använde för att skapa kontakt mellan centrum och periferi och gränser som föreföll naturliga med utgångspunkt från geografi, språk, etnicitet eller religion. Skapandet av nationella symboler och myter samt en omskrivning av historien hörde också till denna nationsbyggnadsprocess.

Rangordningen av de faktorer som karaktäriserar en nation har alltid varit föremål för diskussioner. Gemensamma traditioner och ett gemensamt politiskt medvetande, gemensam härkomst, tillhörigheten till en stam eller ett folk, gemensamt territorium, gemensamma seder och språk, kultur och religion. Mot alla dessa faktorer kan invändningar resas. Invånarna i USA utgör således en nation trots sin vitt skilda härkomst. Schweizarna är trots sina olika, språk, religioner och kulturer otvivelaktigt en nation medan alla de som talar tyska inte tillhör den tyska nationen.

Alla försök att fylla nationsidén med innehåll måste därför nödvändigtvis innebära en våldtäkt på verkligheten. Filosofen Karl Popper konstaterade efter det andra världskrigets slut:

"Det har sagts att en ras är en samling människor som är förenade men inte av sitt ursprung utan av en gemensam missuppfattning av sitt ursprung. På samma sätt kan vi säga att ett folk är en grupp av människor som förenas av en gemensam missuppfattning om sin historia."

Frankrikes förmenta ursprungsfolk, frankerna, utgjorde för att ta ett exempel bara en liten del av den brokiga blandning av romare, galler, kelter, bretoner, normanner, burgunder med många flera som från Ile de France gradvis växte ut till att bli dagens Frankrike. Endast i Seineböckenet torde de ha utgjort 10% av befolkningen på fem- och sexhundratalet.

Det är således inte etniska franker som utgör Frankrike. I sället lyckades ett antal härskarsläkter med frankiska inslag forma andra invandrade grupper till en enhet, en sammanhållning som fram till revolutionen 1789 bara omfattade de övre samhällsskikten. Även efter revolutionen förblev de enklare befolkningslagren vad de var, normanniska, provencalska, aquitanska, gascogniska, bretoniska bönder, drängar, pigor, soldater och hantverkare och de talade många språk.

Under den franska revolutionen förstod folket i Marseilles inte det språk som marseillaisen sjöngs på. Franskan var ända in i förra århundradet de höga kyrkliga och världsliga herrarnas språk. Först under den tredje republiken i slutet av förra århundradet kunde bönderna i Frankrike betecknas som fransmän men de baskiska, bretoniska, korsikanska och katalanska delarna av Frankrike känner

sig än i dag inte fullt integrerade i den franska staten och nationen.

Den nordöstra tredjedelen av dagens Frankrike är rasmässigt mera germansk än södra Tyskland. Norra Bayern betecknas än i dag som Franken och Karl den store eller Charlemagne representerar ett centralt kapitel i både fransk och tysk historia. Spelas historiens film baklänges tilläckligt länge blir fransmännen tyskar och tyskarna fransmän och fortsätter vi ytterligare bakåt i tiden ändras bilden på nytt.

Den italienske statsgrundaren Cavour hade franska som modersmål och hade främst tänkt sig det nya Italien i en axel Turin-Milano. En av ledarna för detta Italiens "risorgimento", Massimo d'Azeglio, sade 1860: "Efter att ha skapat Italien måste vi nu skapa italienarna". Drygt 130 år senare finns det fortfarande skäl att fråga hur djupa rötter den italienska identiteten slagit. Genom hela historien har Italien som en följd av folkvandringar och invasioner utgjort en blandning av olika raser som i dag tar sig uttryck i fysiska skillnader mellan storvuxna rödlätta i Lombardiet, keltiska drag i Romagna och de mediterreana i söder. Många italienare ser än i dag Italien som en uppfinning av utlänningar och betraktar sig själva i första hand som florentinare, venetianer, napolitaner, bolognesare etc. Motsättningarna mellan norr och söder tar sig nu uttryck i fenomenet Lega Nord som vill lösgöra det industriella och moderna norra Italien från vad man där betraktar som den fattiga "afrikanska" södern.

Den svenska stormakt som de högerextrema grupperna längtar tillbaka till var ett multinationellt samhälle och Sverige blev först svenskt när vi förlorade Finland 1809.

Den svenska nationella identiteten växte fram när den forna östersjömakten reducerades till en nordeuropeisk randstat. Hjältekung Karl XII hade inte bara själv, som vårt nuvarande kungapar, invandrarbakgrund utan bedrev just den de öppna gränsernas politik som de invandrarfientliga vänder sig mot. Enligt sina egna resonemang skulle de skinnhuvuden i Tornedalen som nu jagar "svartskallar" själva inte ha någon som helst hemortsrätt i denna ursprungligen finska och samiska bygd.

I kriget i det forna Jugoslavien åberopas verkliga och påstådda politiska händelser från 1300-talet och framåt för att rättfärdiga grymheterna. Konflikten mellan serber och kroater härrör dock från vårt århundrade och började militärt först med grundandet av den kroatiska ustasjastaten 1941. Den serbiska minoriteten i det habsburgska väldet samarbetade politiskt med kroaterna fram till dubbelmonarkins sammanbrott. Tanken på en sydslavisk stat framfördes först av en kroat, den katolske biskopen Strossmayer, som, vilket ju framgår av namnet, var av germansk härstamning. Nu har en konstruerad etnisk definition av medborgarskapet blivit en ödesfråga som inte ger den enskilde något val. Serbiens krig för att skapa ett Storserbien är ett utflöde av denna princip. Så

länge inte alla serber är samlade i en stat ses den serbiska nationens existens som hotad på samma sätt som alla kroater enligt de kroatiska nationalisterna måste inlemmas i ett nytt Storkroatien.

De serbiska och kroatiska argumenten gentemot muslimerna går ut på att "vi har alltid funnits hör men ni har endast varit hör sedan 1400-talet." Påståendet är inte bara felaktigt utan väcker följdfrågan varför just 1400-talet skall vara utgångspunkt för territoriella krav. Borde inte enligt dessa resonemang slaverna som kom till Balkan på fem- och sexhundratalet sändas tillbaka till de områden i nordöstra Europa som utgjorde deras ursprung och alla ortodoxa kristna skickas till Bysans/Istanbul? Enligt den serbiska och kroatiska logiken skulle det forna Jugoslavien tömmas på alla folk utom albanerna, vars närvaro kan beläggas längst tillbaka i tiden.

Spänningarna på Balkan har stegrats ytterligare genom de grekiska anspråken på ensamrätt till namnet Makedonien. Konflikten mellan Athén och Skopje är ett annat exempel på hur orimlig en nationalism som grundas på etniska myter blir om den synas i sömmarna.

På grekisk sida dras en rak linje från Alexander den store för 2 300 år sedan till våra dagar. Från början av 500-talet utsattes Grekland för en så massiv slavisk immigration att området under medeltiden ofta kallades för "Slavinia", (Slavland). På tidigt 1800-tal var till exempel 24 procent av Athéns befolkning albaner, 32 procent turkar och endast 44 procent greker. Ej heller var det grekiska frihetskriget mot turkarna på 1820-talet ett renodlat grekiskt krig. De hjältar som lord Byron skriver om - sulioterna - var albaner. Om de greker som deltog i det grekiska frihetskriget skriver Eric Hobsbawm: "De verkliga grekerna som tog till vapen för vad som skulle bli grundandet av en ny självständig nationalstat talade inte klassisk grekiska mer än italienarna talar latin. Perikles, Aeschylus, Euripides och Spartas och Athéns ärofyllda förflutna betydde ingenting för dem och i den mån de var medvetna om historien fann de den inte relevant. Paradoxalt nog stod de snarare för Rom än för Grekland (romaiosyne), det vill säga de såg sig som arvtagare till Bysans. De stred som kristna mot de otrogna muslimerna, som romare mot de turkiska hundarna.

Makedonien, vars namn striden nu gäller, var vid seklets början ett splittrat område med olika språk, religioner, etniska grupper och identiteter. Hobsbawm ger följande karaktäristik av området kring 1870.

"Invånarna i Makedonien hade urskilts på grund av sin religion. Krav på delar av territoriet hade baserats på historia från medeltiden till antiken eller på etnografiska argument om gemensamma seder och rituella vanor. Makedonien blev inte ett slagfält för slaviska filologer förrän på 1900-talet, när grekerna som inte kunde tävla på detta område kompenserade genom att hävda en imaginär etnicitet .... Grekerna beskrev senare invånarna i de

delar av Makedonien som de annekterade som "slavofona greker". Kort sagt ett lingvistiskt monopol maskerat som en icke-lingvistisk definition av nationen".

I början av 1900-talet hade Saloniki, där den grekiska nationalismens svallvågor nu går allra högst under parollen "Makedonien är grekiskt för evigt", en befolkning som till nästan 60 procent var judisk medan den grekiska och turkiska befolkningen uppgick till 18 procent vardera. Bland dessa turkar fanns även en ung man som skulle växa upp till Kemal Atatürk, det moderna Turkiets grundare. Norra Egypten med sin kvarts miljon greker koncentrerade till Alexandria och stora delar av det turkiska Mindre Asien var då betydligt mera grekiska än den del av Makedonien som nu tillhör Grekland. Först efter det fördragsmässigt och med tvång genomförda befolkningsutbytet med Turkiet efter det första världskriget fick området en grekisk majoritet.

Sekelskiftets balkankrig hade sin förklaring i att området med sin etniska blandning utgjorde ett etno-politiskt vakuum. Nu har detta fyllts med det makedonska folk som Tito gav ställning som särskild nation efter det andra världskriget. Om makedonierna förvägrades vara makedonier skulle detta vakuum återuppstå. De skulle då antingen tvingas definiera sig som sydserber eller som västbulgarer. Bulgarien har till exempel endast erkänt den makedonska staten men inte nationen. Oavsett vilken identitet makedonierna tvingades välja skulle risken för ett nytt balkankrig bli akut. Man kan därför hävda att en makedonsk nation hade måst uppfinnas om den inte existerat.

Ett faktum är att 1,3 miljoner människor sedan snart 50 år varit just makedonier och att en tredje generation nu växer upp med en makedonsk identitet och ett makedonskt språk. Lika lite som Israel kunnat lagstifta bort den palestinska identiteten eller arabstaterna med bojkotter kunnat förhindra en judisk statsbildning kan en grupp utrikesministrar kring ett lunchbord, som Athén nu kräver, avskaffa den makedonska identiteten.

Nationer är således inte några en gång för alla givna storheter utan de skapas. De är för att använda den amerikanske antropologen Benedict Andersons begrepp "imagined communities", tänkta gemenskaper.

Nationalismen har ett janusansikte. Den är liktydig med självbestämmande för dem som kan leva i ett eget samhälle med egen historia, språk, kultur och religion men den kan också vara främlingsfientlig, intolerant, aggressiv, hegemonial och auktoritär med en bristande beredskap, vilja och förmåga att ge andra vad man själv kaver.

Den nationalism som nu utlovar en strålande framtid genom att hänvisa till ett ärofullt ofta konstruerat och mytiskt förflutet är inte en sjukdom som kan botas med snabba radikalkurer eller önskas bort på förnuftsmässiga skäl. Vi måste hitta ett motgift

till den fruktan och det hat och de krav på homogenitet som ger xenofobin och rasismen näring och göra klart att dessa känslor inte har något att skaffa med nationalism eller nationalitet. För att inte ge nationalisterna monopol på diskussionen om nationen måste vi tillämpa och stödja oss på ett öppet nationsbegrepp.

Den nationella tillhörigheten måste bli en valhandling och inte ett födelsemörke. I stället för "etnos" där samhörigheten bygger på en mytisk ras- och blodsgemenskap måste vår nationsuppfattning vila på "demos", ett öppet universalistiskt och på individen inriktat nationsbegrepp, där nationens bas vilar på medborgarnas acceptans och tilltro till en politisk ordning som skyddar deras fri- och rättigheter. Man kan välja att bli medlem men också lämna nationen. Den kan vara etniskt homogen men också bestå av flera folk som det schweiziska exemplet visar. Den nationella kulturen är inte statisk och av historien given utan en dynamisk skapelse av fria medborgare.

En "öppen" eller en "sluten" nation?

Två motstridande nationsbegrepp har stått och står än i dag emot varandra. Å ena sidan tanken på en öppen och demokratisk nation, å den andra ett slutet etniskt nationsideal. Även om begreppen inte alltid varit entydiga och de båda huvudfaktorernas betydelse varierat och inte alltid kunnat renodlas är de ändå nödvändiga som utgångspunkter för en förståelse av den moderna nationalismens natur, uttryck och konsekvenser.

Den öppna och demokratiska nationen, eller för att använda den amerikanske professorn Hans Kohns begrepp en "voluntaristisk och subjektiv nation", bygger på idén om ett civilt rättssamhälle med ett demokratisk styre. Den öppna och demokratiska nationen omfattar i alla historiska skeden alla de individer som levt under ett gemensamt rättssystem och som en följd av revolutioner eller politiska reformer fått möjligheten att utöva sin demokratiska självbestämmanderätt. Det är således minnet av att ha levt under gemensamma lagar och en demokratisk konstitution och utövandet av självbestämmande som gett de olika individerna en gemensam nationell identitet. Denna nation är inte bara demokratisk den är också öppen. Dess medborgare definieras inte med hjälp av biologiska band utan alla som respekterar de demokratiska principerna är välkomna som medborgare.

Den öppna nationen får sin legitimitet från de styrdas samtycke genom att deras politiska fri och rättigheter blir tillgodosedda. Den är för att citera den franske religionshistorikern Ernest Renan "en daglig folkomröstning".

För dem som förespråkar det öppna demokratiska nationsbegreppet är historien inte förutbestömd utan ett äventyr som skapas av fria individer. Den skapas, skrev Ernest Renan, av en grupp människor som förenas av vad de upplevt gemensamt och av vad de glömt gemensamt.

Motsatsen är den slutna, etniska nationen eller, med Hans Kohns ord, "den deterministiska och objektiva" nationen. Denna definieras inte med utgångspunkt från dess enskilda medborgares legala och politiska relationer utan med hjälp av påstådda biologiska blodsband med sin bas i gemensamt ursprung, religion, kultur, språk och historia. De som saknar dessa band är antingen utestängda för alltid eller också måste de låta sig assimileras fullständigt. Endast på så sätt kan de få del av de unika kvaliteter som sägs karaktärisera en etnisk nation.

Denna har både en moralisk plikt och en naturlig rätt att försvara sina intressen och odla sin särart. Enligt de etniska nationalisterna har varje folk inte bara rätt till en egen suverän stat utan äger ett av historien förutbestämt område som för evinnerlig tid är deras och ingen annans. Områden som någon gång tidigare i historien bebotts av statsfolket bör därför rättmätigt återställas till detta, om nödvändigt med våld och med fördrivning av de nuvarande invånarna som följd.

Den som lämnar denna mytiska gemenskap förses för evigt med ett kainsmärke. För nationalisterna av denna typ är tanken att olika folk skulle kunna leva samman i en stat otänkbar. Minoriteter tåls i bästa fall men de är och förblir en andra klassens medborgare. Övernationella gemenskaper utgör ett hot mot nationalstatens rättsordning. Nationen ses således som en härstammingsgemenskap och nationaliteten som ett födelsemärke. Man föds som tysk eller svensk eller fransk. Människor av främmande härkomst betraktas som ett hot mot nationens enhet och renhet och mot en nationell kultur som definierar sig mot andra. Den gemensamma härstamningen är historiens slut och måste skyddas mot allt fämmande.

I den öppna nationen ses kulturen äremot som ett uttryck för individuella prestationer, som ett resultat av en oförutsägbar process av individuell kreativitet, där nya medel ständigt används för nya syften.

I den öppna nationen är språket ett medel för en öppen kommunikation och diskussion och inte, som i den slutna, en demarkationslinje och en försvarsvall för en etnisk särart. Medan språkets betydelse i den öppna nationen betonas på grund av dess sociala och politiska funktion ses det i den slutna som ett medel för att bevara en unik kulturell substans. I en öppen nation ses litteraturen som ett kulturelement, i den stängda som ett unikt och naturligt utflöde av ett specifikt språk och en specifik folksjäl.

Skolsystemen blir i den öppna nationen ett medel för att ge det uppväxande släktet tillräckliga historiska kunskaper, politisk och samhällelig kompetens och språkliga färdigheter för att kunna delta i det civila samhället. Medan den öppna nationalismen bygger broar över tidigare konflikter dras den slutna till biologisk eller historisk determinism. Historien äger lagbundenhet. Det är drivkrafter av rasbiologisk natur som utgör och bestämmer nationens öde. I den stängda nationen syftar undervisningen främst

till att stöpa alla individer i samma form i enlighet med i förväg fastlagda föreställningar om nationens unika historia, kultur och traditioner.

Denna slutna, etniska nationalismen har i dag slagit särskilt starka rötter i Öst- och Sydosteuropa. Vi har dagligen tvingats bevittna dess härjningar i det forna Jugoslavien. Där folkblandningen är större än på de flesta håll förkunnar de nationella ideologerna rasens renhet och den gemensamma härstamningens primat. Historiker, filologer och författare konstruerar även i dag nationella kulturer under totalt förbiseende av Tegners ord att blott barbariet en gång var fosterländskt.

Nationalismen och nationerna är således inte några ursprungliga fenomen som legat slumrande hos mänskligheten sedan den babylonska språkförbistringens dagar och som till sist manifesterades i 17- och 1800-talens Europa för att sedan spridas över världen.

Nationsbildandet kan både vara en progressiv och en regressiv process. Den kan upphöra definitivt, göra en paus men återkomma med ny styrka som vi nu får se i det kollapsade sovjetimperiet. Dante skrev i början av 1300-talet om "slaverna, ungrarna, tyskarna, saxarna, engelsmännen och andra nationer" och betecknade sin egen nationstillhörighet som "florentinsk". Av hans nationer återstår nu den ungerska, tyska och engelska. Av olika historiska skäl gick saxarna upp i de båda sistnämnda. Den tyska nationen kom dock inte att omfatta de lika germanska frisiska, holländska, flamländska och luxemburgiska nationerna medan Dantes slaver splittrades upp i ett tiotal olika folk som alla i dag anser sig utgöra en särskild nation. För att ta ett senare exempel betecknade Engels på 1860-talet waliserna, gälerna i de skotska högländerna, serber, kroater, slovakar, tjecker och rutener som "folkreliker" och "folk utan framtid" och en "absurditet".

Nationalstaten - en stabilitetsfaktor eller en permanent konfliktorsak?

Genom händelseutvecklingen i det forna Jugoslavien ses nationalismen nu som en enbart destabiliserande faktor men den har varit och blir också under överskådlig framtid ett nyckelelement både i internationellt samarbete och för en inhemsk politisk stabilitet och ordning. Nationaliteten ger legitimitet åt statens administrativa apparat. Stabila statliga strukturer och ett överförande av politiska lojaliteter från lokal till nationell nivå är en förutsättning för demokrati och för folkligt maktutövande och deltagande i den politiska processen. Det är frånvaron av en stabil nationell identitet som är det största hotet mot stater som Moldova och Makedonien och det största hindret för omvandlingen av Ukraina och de nya centralasiatiska staterna till demokratier och marknadsekonomier.

Nationalstaten förblir ett centralt inslag i det internationella politiska landskapet inte därför att den är en del av den

mänskliga naturen utan därför att den visat sin effektivitet när det gäller att tillvarata medborgarnas intressen och ge dem en känsla av identitet och hemhörighet.

En politik som har sin bas i en nationalistisk ideologi kan som i det jugoslaviska fallet bli en källa till internationella konflikter men samtidigt kan också en sund nationalism utgöra basen för mellanstatligt samarbete. En stat som känner sig suverän och trygg i sin nationella identitet kan lättare lämna över en del av suveräniteten till överstatliga organ. Excesserna i Jugoslavien får inte leda till slutsatsen att alla nationalistiska yttringar till varje pris måste bekämpas. I stället gäller det att kanalisera det politiska momentum som kommer från nationalismen i fruktbara banor och med hjälp av en sund nationalism bygga överstatliga strukturer och öppna och toleranta civila samhällen.

Nationalismen har ett janusansikte. Den är liktydig med självbestämmande för dem som kan leva i ett eget samhälle med egen historia, språk, kultur och religion men den kan också vara fämlingsfientlig, intolerant, aggressiv, hegemonial och auktoritär med en bristande beredskap, vilja och förmåga att ge andra vad man själv kräver.

Den nationalism som nu utlovar en strålande framtid genom att hänvisa till ett ärofullt, ofta konstruerat och mytiskt, förflutet är inte en sjukdom som kan botas med snabba radikalkurer eller önskas bort på förnuftsmässiga skäl. Vi måste hitta ett motgift till den fruktan och det hat och de krav på homogenitet som ger xenofobin och rasismen näring och göra klart att dessa känslor inte har något att skaffa med nationalism eller nationalitet. För att inte ge nationalisterna monopol på diskussionen om nationen måste vi tillämpa och stödja oss på ett öppet nationsbegrepp.

Den nationella tillhörigheten måste bli en valhandling och inte ett födelsemärke. I stället för "ethnos" där samhörigheten bygger på en sluten mytisk ras- och blodsgemenskap måste vår nationsuppfattning vila på "demos", ett öppet universalistiskt och på individen inriktat nationsbegrepp, där nationens bas vilar på medborgarnas acceptans och tilltro till en politisk ordning som skyddar deras fri- och rättigheter. Man kan välja att bli medlem men också lämna nationen. Den kan vara etniskt homogen men också bestå av flera folk som det schweiziska exemplet visar. Den nationella kulturen är inte statisk och av historien given utan en dynamisk skapelse av fria medborgare.

Utgångspunkten i kampen mot rasism och främlingsfientlighet måste därför vara det nationsbegrepp som definierades av Ernest Renan i ett klassiskt tal vid Sorbonne den 11 mars 1882, "Vad är en nation?"

"En nations väsen utgörs av att alla individer har något gemensamt men också av att de har glömt mångahanda. Ingen fransman vet om han är burgunder, alan eller västgot och varje fransman måste glömma bartolomeinatten och tolvhundralets massakrer i söder.

Det finns inte tio familjer i Frankrike som kan bevisa sin frankiska härkomst och även om de skulle kunna är ett sådant bevis ofullständigt på grund av de många obekanta korsningar som bringar oreda i alla genealogiska system.... En nation är en andlig princip med sitt ursprung i historiens djupa förvecklingar, en intellektuell familj och inte en bestämd grupp som formats av jorden. En nation är en stor solidaritetsgemenskap som bärs av känslan för de offer man gjort och för de offer man är villig att göra. Den förutsätter ett förflutet men kan sammanfattas i ett samtidigt gripbart faktum; överenskommelsen och den klart uttryckta viljan att fortsätta det gemensamma livet. En nations existens är en daglig folkomröstning".

Ingmar Karlsson